

ФРАНСИСКО АЛЕМАН САИНС ОГЪН В СРЕДИЗЕМНОМОРИЕТО

Превод от испански: Румен Стоянов, 1981

chitanka.info

На Публий Виргилий Марон, който също е писал по този въпрос

I

Троянската война бе свършила, а градът още не бе изгасил всичките си огънове. Пламтяха развалините с тая упоритост на злощастиято и неговата провлаченост. Даже и цветята бяха изгорели. Жителите на града избягаха толкова набързо, в последните мигове, че не взеха нищо със себе си. Всички неприятелски кораби отплаваха преди няколко дни. В един от тях пътуваше, спасена, хубавата Елена, остаряла, но готова за цялостно щастие. Последен тръгна Одисей, той както винаги се мъчеше да покаже своята хитрост, която в последна сметка не беше нищо друго, освен да прави обратното на онова, което са направили другите.

Когато вече нито едно платно не се съзираше на хоризонта, Еней излезе от своето скривалище. Приятно му бе да усеща отново по кожата си слънцето след няколко сенчести, прекалено влажни дни. Подири малкия залив, където го чакаше корабчето, и, изглежда, забрави за дните, прекарани срещу враговете на Троя и тяхната заплаха. Лозите избухваха под светлината, а гроздовете бяха набити от зърна.

Малката дружина оцелели пазеше мълчание и морският ветрец шушнеше тихо между маслиновите дръвчета. Помоли за цигара и Антенор му даде своята, която току-що бе запалил. В Троя тежеше страшна горещина, която се увеличаваше с напредването на утрото. Не се чуваше птичето пеене, а цикадите бяха онемели, сякаш търсеха работа. Само морето, изглежда, имаше нещо да каже, но не се разбираше добре какво е то.

Корабът беше готов. Не беше нов, но беше здрав. Не беше голям, но беше достатъчен за шепата мъже, които щяха да плават с него, оцелели от жестоко поражение. Морето беше толкова старо, че не отдаваше значение на една битка повече или по-малко, а пораженията не го тревожеха. Нептун беше едно тъжно, винаги раздражено божество и му бе додеяло от риба на трапезата.

Всеки правеше каквото трябваше да прави, без да пита, без да се усмихва, с една увереност, която не беше дисциплина, а необходимостта да се подчини на нещо, за да не мисли за нищо. По този начин вярваха, че ще се измъкнат от болката. Никой не говореше. Шумът на вълните, удрящи корпуса на плавателния съд, беше единственият, който се чуваше в ония злокобни места. Еней се изненада, щом чу Антенор да казва:

— Всичко е наред. Можем да си ходим.

Еней тръгваше от своя град, от своята обична Троя, с живото поражение, с многото мъртви в паметта на сърцето. Неговият кораб беше жалееен кораб, защото всички членове на екипажа носеха в себе си спомена за смъртта на обични същества и защото жените на Троя, които не бяха умрели в обсадата, победителите бяха отвели като робини.

Само шепа мъже се бяха изтръгнали от смъртта, макар и те да бяха разбити.

Младежът даде заповед за тръгване, след като огледа внимателно кръгзора. Не беше храбрец като Ахил; нито справедлив като Хектор; нито прихватничав като Парис; нито хитър като Одисей. Наричаха го Еней милостивия, но истината е, че даже и на него самия не му се струваше да е милостив. От друга страна, това не беше условие, което поетите да смятат, че е от значение за един герой.

Платната се издуха от един удар на вятъра и Еней почувствува, че неговото пътуване бе започнало. Пътуване, което не беше едно красиво пътуване за връщане в родното огнище, а пътуване на отдалечаване от собствената земя. Назад оставяше сияйните утрини, в чиито първи часове бе спортувал. И следобедите, в които четеше книги по мореплаване, а после излизаше да пийне по чаша в близкия до двореца бар.

II

Беше силен, ала без възторг. Не му харесваше надпреварването, защото да бъде първи в нещо му се струваше толкова несръчно, колкото и да бъде последен. Беше бавен в мисленето, но може би оттам му идваше голяма сила. Не беше храбър, но беше настойчив. Не беше справедлив, но беше състрадателен. Не беше хитър, но беше злобен.

Първите дни на плаването бяха много красиви, ала Еней се мъчеше да не ги забелязва. Чувствуваше се отговорен за оная шепа мъже, които плаваха с него. Средиземноморието беше едно тайнствено море, но тайните му бяха известни на всичко живо. Тази тайнственост се състоеше от положения, много точни и почти непроменливи, капо Полифем, Сцила, Харибда, Цирцея, хора, ядящи лотосови плодове, някоя нимфа в критична възраст и още нещо. Всички мореплаватели разправяха все същата история.

Приключението на Еней се нарече Дидона. Голяма жена беше и живееше в Картаген. Казваха, че била вдовица и се разправяше историята за една волска кожа. Но всичко това бяха приказки на свахи, които ѝ завиждаха. Ала Дидона действително имаше много хубави и умни очи и дълга коса с променящи се отблясъци върху бляскавото черно.

Дидона пееше в увеселителен салон и всички я знаеха с едно не много оригинално рекламно прозвище, обаче то си имаше своята пропагандна мощ:

ДИДОНА, КАРТАГЕНСКАТА ЦАРИЦА

Не беше вярно, че Дидона някога си е управлявала града с голямо търговско значение и който може би нямаше да я приеме действително за царица. Но пък беше вярно, че управляваше едно помалко царство, многобройно и възторжено. Нейните подвластни бяха всички ония, които отиваха да я видят и слушат изпълненията ѝ, тъй

като имаше голям чар и жива способност да съблазнява. (Виж Ернст фон Лудла в „Проучвания за Дидона“. Арнолд Браун поддържа противната теза в своята „Картагенска царица“.)

Корабът стигна в пристанището и Еней забрани никой да не слиза на суша. Той го стори. Продавниците из центъра бяха много разкошни, обаче градът беше зле благоустроен, а предградията му издаваха бедност и нещо повече — нищета. Беше горещо. Това беше голямо селище, което на Еней му се видя много различно от неговата обична Троя. Съвсем близо до центъра вниманието му бе привлечено от изобилието на афиши с очертанието на една жена, по които можеше да се прочете с едроразмерни букви:

КАРТАГЕНСКАТА ЦАРИЦА

и името на някакъв увеселителен салон, нещо като Невада.

III

Влезе в една закувалня и помоли едно от момичетата зад тезгяха да му даде вестник. Момичето го запита:

— За увеселителния салон ли сте?

— Да. Защо сте толкова сигурна?

— Това е обичайно. Всичко живо идва в Картаген, за да види и чуе Дидона.

— Толкова ли е важна?

— Аз я познавах, преди да стане важна, с дрехата ѝ от волска кожа, нарязана на съвсем тънки ивици. Тогава беше слабовата и заекваше.

Еней побърза да излезе от закувалнята и отиде да продаде едни скъпоценности от Приамовото съкровище. Яде във френска гостилница и дълго време обикаля града. Забелязваше се една самоуверена нищета, известно тайнствено високомерие. Потърси хотел, поиска стая, хвърли се в леглото и бързо заспа. След дългите седмици плаване имаше нужда да остане сам. Събуди се късно. Беше вече нощем и отиде на улицата.

Скоро намери увеселителния салон, на чиято фасада се четеше, в цветни светлини, думата Невада или може би Небраска, защото Еней никога не разбра с положителност. Това беше голям и студен салон, почти гараж. Стори му се, че забелязва голямо напрежение в обстановката. Играеше някакъв жонгльор, без никой да му обръща внимание. Мъжът имаше тъжно изражение, макар да не изглеждаше изненадан от безразличието на публиката. Сервитьор го заведе до една маса непосредствено пред пистата.

Угасна светлината и оркестърът прозвуча оглушително, обаче скоро отстъпи на една много нежна мелодия, съвпадаща със светлинен сноп, който хвърли един кръг на пода. Там се появи, усмихната, картагенската царица. След като направи няколко стъпки, сякаш подготвителни, Дидона запя. Песента не беше хубава, но тя пееше

много добре. По средата на изпълнението Еней почувствува, че жената го гледа.

Беше много красива, но може би най-маловажното беше красотата ѝ. У нея изпъкваше патетичността на волята. Изявяваше се като студен пламък, готов да гори до някого, ала неспособен да стопли самата нея. Косите ѝ бяха прибрани и изопнати до болка. Обръщаше се към Еней, сякаш в салона нямаше никой друг.

IV

Когато отново пламнаха светлините, сред ръкопляскания, Дидона седна, усмихвайки се, на масата на Еней.

— Добър вечер — каза полугласно, като че ли още продължаваше да пее, преследвана от светлинния кръг.

— Моите поздравления, ваше царско величество.

Не говориха нито много, нито малко. Гледаха се упорито, като че ли искаха да се научат наизуст. После картагенската царица стана да пее други песни, ала ги пееше само за Еней. Публиката ръкопляскаше малко разгневено. Когато Дидона свърши, Еней вече я чакаше в гримьорната ѝ. После отидоха да пийнат по нещо в един малък далечен бар. Тъкмо там изкуствената бенка на Дидона се отлепи от бузата и Еней я хвана във въздуха почти жадно.

Тази нощ се проточи чак отвъд разсъмването. Дидона изслуша разказа на Еней за собствения му живот, обсадата и падането на Троя. Картагенската царица вече не се усмихваше. Струваше ѝ се, че и тя е избягала от града заедно с Еней. Дидона бе създадена за трагичното, а Еней означаваше за нея мъж, дошъл от морето, бягащ от ужасни злочестия. Еней беше актьор, но лош актьор. Беше искрен, но не изглеждаше искрен. Беше добър, но беше прекалено мълчалив, когато беше уместно да се приказва, и приказваше много, когато трябваше да мълчи. Затова любовта на Дидона и Еней беше злополучна. Дидона беше готова да умре от любов, а Еней обичаше смъртта, стига да ставаше дума за смърт, която не е неговата.

Това бяха съкрушителни, почти безкрайни седмици. От сутрин до вечер, и пак, и пак, цялото време на Еней беше времето на Дидона. Картагенската царица драматично преобразяваше най-изтърканите жестове, най-простите развлечения. Поглъщаше всичко, но се изнуряваше. Целият повърхностен всекидневен свят придобиваше бурен облик благодарение изкуството на тая жена с големи сенки под очите, любезно прикрила се с изненадата. Еней бе открил в нея ако не

любовта, поне една провинция на любовта. Дидона го наблюдаваше постоянно, като че ли беше някой затворник, взет в схватка.

V

Скоро след като пристигна в Картаген, в едно малко пристанищно кафене на Еней се представи един русобрад мъж, който приказваше с чуждестранен изговор.

— Казвам се Хайнрих Шлиман — му рече — и бих искал да приказвам с вас.

— Заповядайте.

Потърсиха самотна маса и мъжът, който каза, че се наричал Хайнрих, се усмихна хитро.

— Имах нужда да ви видя. Моето увлечение е археологията. Не е евтино увлечение, това е истината.

Забелязваше се, че заобикаля темата, която го интересуваше, но нямаше да се бави много с увъртания, за да посочи своите намерения.

— Търся мястото с развалините на Троя.

— Струва ми се, че това е много хубаво.

— Но, виждате ли, казаха ми, че никой освен вас не може да ме заведе до обсадения град.

Говореше с такава увереност, като човек, свикнал да не чува откази.

— Аз съм един беден капитан на кораб, господине.

— Аз имам други сведения, капитане.

— А! Вие имате сведения?

— Да. И то ги имам от човек, който храни към вас голяма обич.

Беше раздразнен и разгневен, затова викна:

— Идете в Итака и питайте тоя стар мошеник Одисей. Ще бъде най-добре. Аз не знам нищо за Троя.

Щом изрече това, очите му се позамъглиха, но то стана съвсем незабелязано за събеседника му. Преди няколко месеца той бе срещнал в друго пристанище Одисей. Насмалко да се скарат, но верният му Антенор го принуди да се оттегли.

VI

Именно тогава Антенор го потърси у Дидона, защото екипажът беше недоволен и му се струваше, че твърде много са стояли в Картаген. Дидона току-що му бе казала на закуска:

— Ако някой ден ме оставиш, може да си сигурен, че ще се убия.

Антенор се боеше да не стане бунт. Жената, която присъствува на срещата, се върна към темата, подхваната преди малко.

— Няма да си отидеш, нали? Много съм щастлива с тебе.

Жестът на Еней даже не я накара да се усъмни. Лицето ѝ стана напрегнато.

— Кога, кога ще си отиваш?

— Идущата седмица. Няма друг начин.

— Мислиш ли?

— Да. От моя народ остана само тая шепа мъже. Не мога да ги изоставя.

— Но мене можеш да изоставиш.

— Трябва да си вървя, Дидоно.

Изведнъж ѝ се стори, че една седмица може да бъде продължена без усилие, но пак настоя.

— Знаеш ли, че ще се убия, ако си отидеш?

— Никой не трябва да се убива. Животът е задължение.

Виждаше се, че подхваща подготовката за пътуването. Настанаха дни, изпълнени с мълчание. Картагенската царица пееше своите песни в увеселителния салон, без да я напуска успехът, но с една тъга, която не оставаше незабелязана от зрителите. Една сутрин Еней стана много рано, облече се внимателно и я изчака на закуската.

— Отиваш ли си?

— Да.

Задаваше се слънчев ден, като някакъв повик за излет. Дидона отиде в банята и се върна с лице, освежено от студената вода.

— Не мисля да те чакам, Еней, сигурно защото ти не мислиш да се връщаш.

Целунаха се, ала никой не рече сбогом. Щом излезе на улицата, Еней усети свежест по устните. Прекоси улиците в посока към пристанището. Имаше малко хора по това време. Всички отиваха на работа. И той отиваше на работа.

VII

Когато пристигна на кораба, всичко беше готово за тръгването. Антенор бе предвидил маневрите за тръгване. Достатъчна бе една заповед, която Антенор даде по най-бърз начин. Отправиха се към входа на пристанището. Колко от времето на пътешественика оставаше в Картаген? Колко милувки по кожата на Дидона бяха изличени вече, съвсем близо до това, което можеше да бъде едновременно бягство и напредък? Това бяха месеци, може би година и месец повече или месец по-малко, мъжът от Троя стоя при красивите песни на Дидона, при нейното лице, при нейните длани.

Картаген оставаше назад и горещ вятър стигаше до плавателния съд откъм града, който се отдалечаваше.

— Какво става? — попита Еней.

— Нещо вероятно гори в Картаген — рече Антенор.

Слънцето се издигаше на кръгозора бавно.

— Нещо се е подпалило в Картаген — повтори Антенор, но Еней не го слушаше вече.

„Каква непохватност от страна на Дидона! Ако бе съумяла да направи от своята любов една песен! Тя самата би я направила прочута — мислеше си Еней. — Биха я запели всички момичета от Средиземноморието. Биха я запели девойките от Майорка, от Барселона, от Бенидорм, от Сан Ремо. Песните са много важни, за да живее човек, пък и имат награди, почит.“

Беше горещо.

„Не бях виновен. Дидона знаеше, че не можех да остана там, в Картаген, без да има какво да правя. Всеки човек си има път. Животът минава, както минаха Троя и красивите дни, както току-що си отиде Картаген и бляскавите му нощи. Но един човек не може винаги да сънува.“

Беше много горещо.

„Да сънуваш, значи да живееш в лъжа, а човек трябва да обича истината преди всичко, над всякаква друга обич. Животът е суров, а

думите са красиви. Обаче не може да се живее от думи, колкото и красиви могат да бъдат думите. Да живееш, значи да търсиш истината, а любовта много пъти не е истина.“

Беше неспокоен, извърщаше поглед към града, ала не съзираше нищо. Тогава мислеше по-бързо.

„Ласките винаги лъжат, защото са направени от жажда. Обаче всяка раздяла е тъжна и боли.“

От далечината един повей раняващ вятър се стоварваше върху палубата на кораба. Но без съмнение той бе отправен единствено за Еней. Това беше горещината от устните на Дидона, горещината от прегръдките на Дидона, горещината от корема на Дидона, горещината от бедрата на Дидона. Цялата кожа на Дидона сега се разсипваше в далечината като жарава, която скоро щеше да се превърне в пепел.

VIII

Долавяше се пламъкът на пожара, който не след дълго щеше да изстине. Слънцето припичаше с приближаването на пладнето, но това беше различна горещина. Минеха ли няколко часа, слънцето щеше да изчезне, а нощта да покрие с жалейка изоставеното небе. Защото не може да се каже на слънцето да продължава да свети, нито може да се каже на една любов да си отреже крилето.

Картаген вече изчезваше в кръгозора. Сега откритото море обхващаше корпуса на кораба. Еней запали цигара и се замисли за бъдещето, за времето, което трябваше да дойде, а също и за града, където ще може да си спомня своята любима Троя.

Изведнъж хвърли угарката в морето с гневно движение. И помоли от боговете, които не спят, помощта, необходима, за да се чувствува достоен да създаде едно семейство, една къща, един град, едно бъдеще. Почваше да се издига свеж ветрец и Антенор приближи да получи заповеди.

Беше IX в. преди Христа и корабът взе посока към Сабарта. Задаваше се есента.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.